

Nr 122.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND.**Arméns delfond.**

1:o) **Vissa markförvärv.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 11) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1951/52 beräkna ett investeringsanslag av 800 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 109 (punkt 1, s. 3—12 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 16 mars 1951) föreslagit riksdagen att dels i enlighet med vad i nämnda statsrådsprotokoll anförts bemyndiga Kungl. Maj:t att disponera å äldre medelsanvisningar till markförvärv uppkommande besparingar för att täcka eventuellt uppkommande underskott å andra medelsanvisningar för markförvärv och för att genomföra smärre kompletteringar av försvarets markbestånd, dels ock till Vissa markförvärv för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Utvidgning av Hälsinge regementes fältskjutningsområde. De delar av Hälsinge regementes fältskjutningsområde, som för närvarande utnyttjas för fält- och stridsskjutning, ha visat sig icke vara tillfredsställande ur skjututbildningssynpunkt. Då denna olägenhet aktualiserats genom den intensifierade utbildningsverksamheten, har departementschefen förordnat, att fältskjutningsterrängen utvidgas genom förvärv av fastigheterna Backa 2°, 3°, 4° och 5° i Valbo socken, omfattande omkring 26,5 har. Kostnaderna ha beräknats till 67 000 kronor.

Utvidgning av Ringenäs skjutfält. Ringenäs skjutfält, 10 km väster om Halmstad, har allt sedan dess tillkomst (prop. 1943: 344; rd. skr. 1943: 500) använts förutom av Hallands regemente och Hallands flygflottilj jämväl av Göteborgs luftvärnskår och Skånska luftvärns kåren. I överensstämmelse

Bihang till riksdagens protokoll 1951. 6 saml. Nr 122.

med statsmakternas beslut ha under tiden undersökningar pågått angående anskaffande av annan lämplig plats för luftvärnsskärerna. Dessa undersökningar ha emellertid givit vid handen, att Ringenäs är den enda lämpliga platsen på västkusten för luftvärnsskjutningar. För att skjutfältet skall kunna utnyttjas av luftvärnsskärerna i önskad utsträckning erfordras dock, att detsamma utvidgas. Med anledning härav har fortifikationsförvaltningen föreslagit en utvidgning av fältet genom förvärv av ytterligare omkring 50 har mark i Söndrums och Harplinge socknar. Detta förslag har departementschefen förordat. Kostnaderna ha beräknats till 430 000 kronor. Då för ändamålet avsetts skola tagas i anspråk ett belopp av 43 000 kronor, som av 1942 års riksdag anvisats till förvärv av skjutplats för Göteborgs luftvärnsskår, skulle ett belopp av (430 000—43 000=) 387 000 kronor återstå att anvisa.

Oförutsedda utgifter för markförvärv. Under senare år har som regel, då medel på en gång beviljats för flera markförvärv, ett särskilt belopp även anvisats för mötande av oförutsedda utgifter i samband med förvärvens genomförande. Det inträffar nämligen icke sällan, att den reserv, som upptages under varje anslagspost till markförvärv, där expropriation förutses behöva ifrågakomma, befinnes vara otillräcklig i de fall då av expropriationsnämnden fastställd ersättning överstiger det vid anslagsberäkningen uppskattade värdet av expropriationsföremålet. Likaledes kunna prisstegringar inträffa under den tid, som förflyter mellan kostnadsberäkningens uppgörande och förvärvets genomförande. Genom att särskilda belopp anvisats för att möta dylika oförutsedda utgifter, har det i många fall blivit möjligt att undvika den omgång, som skulle bli nödvändig, därest varje — om än obetydlig — brist i en anslagspost för markförvärv måste föranleda särskilt riksdagsäskande. Fortifikationsförvaltningen har nu föreslagit, att för detta ändamål måtte anvisas ett belopp av 150 000 kronor. Med hänsyn till den omfattning i vilken expropriation under senare år måst användas har det syntts departementschefen lämpligt att nu anvisa ett tämligen stort belopp för oförutsedda utgifter. Departementschefen har därför intet att erinra mot fortifikationsförvaltningens förslag men förordar, att beloppet för erhållande av en jämn anslagssumma bestämmes till 146 000 kronor. I förevarande sammanhang har departementschefen även framhållit det önskvärda i att även kunna utnyttja vissa befintliga reservationer å tidigare anslag. Departementschefen förutsätter därvid, att icke blott den anslagspost, som direkt avses för oförutsedda utgifter, utan även besparingar, som kunna uppkomma på andra delposter under anslagen, må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för att täcka eventuellt uppkommande underskott å övriga anslagsposter eller för att genomföra smärre kompletteringar av försvarets fastighetsbestånd.

Det sammanlagda medelsbehovet för här avsedda markförvärv skulle enligt departementschefens beräkningar alltså uppgå till (67 000 + 387 000 + 146 000 =) 600 000 kronor.

Utskottet har funnit sig kunna tillstyrka de förslag till markförvärv för utvidgning av Hälsinge regementes fältskjutningsområde och Ringenäs skjutfält, som av Kungl. Maj:t framlagts. Mot verkställda beräkningar av kostnaderna för markförvärven i fråga har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet anser sig vidare böra tillstyrka att medel till oförutsedda utgifter för markförvärv anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. I den mån å äldre anvisningar till markförvärv uppkomma besparingar, synas dessa böra få användas på sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 16 mars 1951 anförts be- myndiga Kungl. Maj:t att disponera å äldre medelsanvisningar till markförvärv uppkommande besparingar för att täcka eventuellt uppkommande underskott å andra medelsanvisningar för markförvärv och för att genomföra smärre kompletteringar av försvarets markbestånd;

b) till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

2:o) Utvidgning av infanteriskjutskolans övningsområde. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 12—14) medgiva, att av riksdagen i anledning av propositionen 1948: 126 beslutat utvidgning av infanteriskjutskolans övningsområde må omfatta fastigheten Holmboda 1¹ och ett område om ca 9 har av fastigheten Valstanäs 2¹⁵⁸, allt i Norrsunda socken, i stället för fastigheterna Valstanäs 2⁵, 2¹⁰ och 2¹⁵⁸.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1948: 126 anvisade riksdagen (skr. nr 372) till *Vissa ytterligare markförvärv* för budgetåret 1948/49 ett investeringsanslag av 2 300 000 kronor. Enligt fastställd stat för anslaget avses 1 600 000 kronor för utvidgning av infanteriskjutskolans övningsområde under det att 64 500 kronor stå till Kungl. Maj:ts disposition.

Efter genomförande av vissa markförvärv återstår å den för utvidgning av infanteriskjutskolans övningsområde avsedda anslagsposten odisponerat ett belopp av i runt tal 300 000 kronor. Jämlikt propositionen skulle utvidgningen avse — utöver hittills förvärvad mark — fastigheterna Valstanäs 2⁵,

2¹⁰ och 2¹⁵⁸. Dessa fastigheter hade ursprungligen efter preliminär värdering åsatts försäljningsvärden om sammanlagt 315 000 kronor. Till dessa värden hade såsom säkerhetsmarginal och för täckande av eventuella expropriationskostnader lagts ca 20 %, varför kostnaderna för förvärven i propositionen beräknats uppgå till i runt tal 378 000 kronor.

Sedermera har det visat sig att ett förvärv av nämnda fastigheter icke kan genomföras på för kronan godtagbara villkor. På grund av ändrade utbildningsförhållanden vid skjutskolan har fortifikationsförvaltningen nu framlagt förslag att med övningsområdet i stället införliva egendomen Holmboda 1¹ och ett skogsområde om ca 9 har av Valstanäs 2¹⁵⁸. Härigenom skulle ett för stridsutbildning lämpligt område erhållas med växlande terräng och rika möjligheter till fältmässiga övningar. Då en utvidgning av skjutskolans övningsområde på sätt fortifikationsförvaltningen föreslagit syns departementschefen ändamålsenlig, har han tillstyrkt förslaget. Någon ytterligare investering har syns departementschefen icke bliva erforderlig för förslaget genomförande.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot förslaget till ändrat program för utvidgning av infanteriskjutskolans övningsområde, vilket enligt vad departementschefen anfört synes kunna genomföras utan att ytterligare medel behöva anvisas.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må medgiva, att av riksdagen i anledning av propositionen 1948: 126 beslutad utvidgning av infanteriskjutskolans övningsområde må omfatta fastigheten Holmboda 1¹ och ett område om ca 9 har av fastigheten Valstanäs 2¹⁵⁸, allt i Norrsunda socken, i stället för fastigheterna Valstanäs 2⁵, 2¹⁰ och 2¹⁵⁸.

3:o) **Anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 3) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1951/52 beräkna ett investeringsanslag av 600 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 109 (punkt 3, s. 14—20) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Andrén* (I: 390) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson* (II: 527), i vilka hemställts, såvitt nu är ifråga, att riksdagen sna-

rast möjligt måtte sättas i tillfälle att fatta bindande principbeslut angående den definitiva lösningen av forskningsanstaltens lokalfråga,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *De Geer* och *Osvald* (I: 400) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sjölin* och *Åqvist* (II: 521), i vilka hemställts, att riksdagen måtte beakta i motionerna anförda synpunkter beträffande försvarets forskningsanstalts förläggning.

Beträffande de skäl, som i förstnämnda motioner anförts till stöd för motionärernas yrkande, hänvisas till motionen I: 390.

I motionerna I: 400 och II: 521 har framhållits, att det icke syntes vara lämpligt att en anstalt av forskningsanstaltens karaktär förlades i ett tätbebyggt samhälle. Med hänsyn till önskvärdheten av att anstalten finge snabba och direkta förbindelser med övriga militära centrala förvaltningsorgan kunde det synas naturligt, att den förlades till samma ort som dessa, d. v. s. Stockholm. De övervägande skälen talade dock mot en dylik lösning. Här anmälde sig i första rummet de rena säkerhetssynpunkterna. Vid krigsfall syntes sålunda risken för förstörelse bli onödigt stor vid förläggning ovan mark i en storstad. Den av byggnadsstyrelsen år 1946 redovisade utredningen beträffande forskningsanstaltens lokalfråga hade grundats på ett definitivt ställningstagande från anstaltens sida av innebörd att 50 % av anläggningen borde förläggas bombskyddat i bergrum. Med hänsyn till dessa synpunkter vore det bättre, att ifrågavarande investeringsanslag i samband med ett principuttalande från riksdagens sida rörande försvarets forskningsanstalts förläggning användes till en tillbyggnad av anstaltens nuvarande anläggningar utanför Stockholm.

Lokalfrågan för försvarets forskningsanstalt, vilken enligt 1944 års riksdags beslut organiserats från och med den 1 april 1945, har ännu icke kunnat vinna en slutgiltig lösning. Ett av byggnadsstyrelsen år 1946 framlagt förslag till nybyggnader, för det dåvarande kostnadsberäknat till sammanlagt 9,2 miljoner kronor, har med hänsyn till rådande knapphet på material och arbetskraft ansetts hittills icke kunna föreläggas riksdagen. För vidtagande av vissa provisoriska åtgärder för anstaltens förläggning ha hittills sammanlagt 2 885 000 kronor anvisats. Vissa byggnader, vilka beräknats kunna utnyttjas för forskningsanstalten även sedan anstaltens byggnadsfråga blivit definitivt löst, ha dock gjorts permanenta.

Forskningsanstalten är för närvarande uppdelad på kansli samt tre huvudavdelningar, vilka äro inrymda, k a n s l i e t i fastigheten Jakobsgatan 30, a v d e l n i n g 1 vid Ursvik, a v d e l n i n g 2 i Svea artilleriregementes (A 1:s) förutvarande kaserner vid Valhallavägen, i Ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation vid Drottning Kristinas väg ävensom i förhyrd

våning vid Humlegårdsgatan, varjämte avdelningen har en försöksstation i Sorunda socken, samt slutligen avdelning 3 vid Signalregementet i Frösunda, i en våning i kanslihuset inom A 1:s förutvarande kaserner samt i ett par smärre förhyrda lokaler i Stockholm och i en särskild försöksstation vid Bromma flygplats.

Rivning av delar av A 1:s förutvarande kasernetablisement för beredande av plats för det planerade nya radiohuset har beräknats komma att påbörjas under juli—augusti månader 1951. Avdelning 2 kommer genom första rivningsetappen att därstädes förlora 1 000 m² bruttovåningsyta. Övriga lokaler inom kasernerna vid Valhallavägen kunna bibehållas till den andra rivningsetappens insättande, vilket beräknats ske i början av år 1953.

Fråga har nu väckts att taga i anspråk Stockholms luftvärnsregementes (Lv 3:s) kaserner och kanslihus för i första hand forskningsanstaltens räkning. Dessa byggnader komma att bli frigjorda vid regementets utflyttning till Norrtälje under slutet av nästa år. Företagna undersökningar ha givit vid handen, att ifrågavarande kaserner och kanslihus lämpligen kunna tagas i anspråk för forskningsanstaltens kansli samt två av dess avdelningar. Men därjämte skulle även möjlighet föreligga till inredande av lokaler för försvarsstabens fotoanstalt och flygförvaltningens robotvapenbyrå samt till vissa expeditionslokaler för de hårt trängda marin- och flygförvaltningarna. Kostnaden för ombyggnad och istandsättning av Lv 3:s kanslihus och kaserner för omförmälda institutioners räkning har preliminärt beräknats till omkring 4,5 miljoner kronor.

Departementschefen har i nuvarande statsfinansiella läge ansett sig icke kunna taga ställning till detta kostnadskrävande projekt i hela dess vidd. Han har därför begränsat sig till att här behandla frågan vilka åtgärder som närmast måste vidtagas med anledning av att vissa delar av anstalten icke vidare kunna kvarbliva i A 1:s förutvarande etablisement. Fortifikationsförvaltningen har i detta avseende föreslagit ombyggnad av två kompanivåningar i Lv 3:s kasernetablisement. I samband därmed skulle anordnas en för de fyra kasernerna och kanslihuset gemensam värmecentral. De sammanlagda kostnaderna härför ha beräknats till 505 000 kronor. Mot förslaget har departementschefen intet annat haft att erinra än att han ifrågasatt, om arbetena med den planerade gemensamma värmecentralen behövde påbörjas redan nu. Utan att nu taga ställning till denna fråga, vilken borde ytterligare övervägas innan arbetena påbörjades, beräknade departementschefen för erforderliga ombyggnadsarbeten vid ifrågavarande kasernetablisement ett belopp av 500 000 kronor.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår att åtgärder nu måste vidtagas för att bereda lokaler åt vissa delar av försvarets forskningsanstalt, vilken icke längre kan kvarbliva i Svea artilleriregementes förutvarande

kaserner. Då något annat förslag i förlägningsfrågan icke föreligger, anser utskottet sig böra tillstyrka att medel anvisas för viss ombyggnad av Stockholms luftvärnsregementes nuvarande kasernetablisement i Stockholm. I likhet med motionärerna är utskottet emellertid icke övertygat om att anstaltens lokalfråga på längre sikt bör lösas genom ianspråktagande av detta etablisement. Frågan synes utskottet tarva ytterligare överväganden. Med hänsyn till angelägenheten av att anstaltens lokalförhållanden stabiliseras förutsätter utskottet, att riksdagen så snart ske kan får tillfälle att taga ställning till förslag om en definitiv lösning av denna fråga.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) till *Anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 390 och II: 527, såvitt nu är ifråga, samt motionerna I: 400 och II: 521 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.

Marinens delfond.

4:o) **Vissa markförvärv.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 21) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1951/52 beräkna ett investeringsanslag av 30 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 109 (punkt 6, s. 26—29) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Med anlitande av det äskade anslaget avses skola förvärvas följande fastigheter och fastighetsdelar i Torslanda socken av Göteborgs och Bohus län, nämligen Hästevik Sörgård 2³⁸ och 2³⁹ om tillsammans ca 7 700 m² tomtmark, ca 82 000 m² av Hästevik Sörgård 2⁴ samt Hästevik Sörgård 2³⁰ med undantag av ett tomtområde om ca 1 300 m².

Såsom skäl för förvärv av fastigheterna Hästevik Sörgård 2³⁸ och 2³⁹ har bl. a. åberopats, att genom marinens övningsskjutningar skador uppkomme å de på fastigheterna uppförda byggnaderna. Preliminära köpekontrakt om förvärv av fastigheterna i fråga för tillhoppa 52 000 kronor ha träffats.

Vad angår fastigheterna Hästevik Sörgård 2⁴ och 2³⁰ har ägaren av de till förvärv ifrågasatta markområdena med stöd av bestämmelserna i byggnadslagen krävt, att marken skall lösas av kronan. Därest detta icke sker, torde, framhåller departementschefen, rättegång vara oundviklig. En frivillig uppgörelse syntes emellertid av såväl ekonomiska som andra skäl vara att före-

draga, varför medel borde ställas till förfogande för genomförande av markförvärvet. Det erforderliga medelsbehovet har beräknats till 148 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för de ifrågavarande markförvärven skulle alltså uppgå till (52 000 + 148 000 =) 200 000 kronor.

Utskottet anser sig böra tillstyrka, att de av Kungl. Maj:t föreslagna markförvärven genomföras. Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot beräkningen av medelsbehovet härför, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Flygvapnets delfond.

5:o) **Vissa markförvärv.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 29) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1951/52 beräkna ett investeringsanslag av 725 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 109 (punkt 7, s. 29—34) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 580 000 kronor.

Markförvärv för flygfältsutvidgningar. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionerna 1946: 229 och 1950: 1 har riksdagen hittills anvisat 2 300 000 kronor för genomförande av markförvärv, erforderliga för flygfältsutvidgningar. Departementschefen har förordat, att för ändamålet ytterligare erforderliga medel, beräknade till 375 000 kronor, nu anvisas. Departementschefen har vidare tillstyrkt, att 125 000 kronor anvisas till förbättring av inflygningsförhållandena vid Södertörns flygflottilj. Sammanlagt har alltså för berörda ändamål beräknats ett medelsbehov av (375 000 + 125 000 =) 500 000 kronor.

Inlösen av viss fastighet. Ägaren till fastigheten Kalleberga 12¹ i Ronneby socken har framfört klagomål över störande buller från Blekinge flygflottiljs flygplan. Fastigheten är belägen i flygstråksriktningen ca 150 meter från gränsen för flottiljens flygfält samt inom ett område, som av militära skäl icke får bebyggas. På grund härav har flottiljchefen föreslagit, att fastigheten förvärvades av kronan.

På uppdrag av flygförvaltningen har statens institut för folkhälsan företagit uppmätning inom den å fastigheten befintliga bostadsbyggnaden av det buller, som förorsakas av startande och överflygande flygplan. Institutet

har uttalat, att, om livlig flygverksamhet förekomme i ifrågavarande riktning och särskilt om detta skedde nattetid, bullret syntes för de i fastigheten boende medföra sådana sanitära olägenheter, att fastigheten måste anses synnerligen olämplig som bostad.

Departementschefen har förordat, att fastigheten i fråga förvärfvas av kronan. Preliminärt köpekontrakt om förvärv av fastigheten för 20 000 kronor har träffats.

Återköp av viss fastighet. Sedan riksdagen (skr. nr 554) anmält sitt beslut i anledning av propositionen 1945: 340 angående försäljning av kronan tillhörigt markområde i Ljungbyhed, medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 30 november 1945, att ett i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 12 oktober 1945 angivet område om ca 17 980 m² i Ljungbyhed finge av flygförvaltningen försäljas till Riseberga kommun för en köpeskillning av 9 000 kronor och på i huvudsak de villkor som enligt nämnda protokoll förordats. Därjämte föreskrev Kungl. Maj:t att köpeskillningen skulle över titeln Övriga kapitalmedel tillföras investeringsstaten för försvarets fastighetsfond. Avsikten med försäljningen av ifrågavarande markområde var, att detsamma skulle av Riseberga kommun användas som skoltomt. Till säkerhet för att det försålda området icke komme att användas annorledes än för skoländamål förbehöll sig kronan återköpsrätt till området för all framtid. På grund av svårigheter av kommunalteknisk art har emellertid den ursprungliga planen måst frångås och fråga i stället uppkommit att använda området för bostads- eller industriändamål. Sedan flygförvaltningen framlagt vissa villkor för områdets frigivande på föreslaget sätt, ha kommunalfullmäktige hemställt om köpets återgång. Då ett återköp av fastigheten syntes departementschefen vara ekonomiskt fördelaktigt, har han intet haft att invända däremot. För ändamålet har beräknats ett belopp av 9 000 kronor.

Oförutsedda utgifter för markförvärv. Jämväl under flygvapnets delfond har fortifikationsförvaltningen beräknat särskilda medel till oförutsedda utgifter för markförvärv och för ändamålet äskat 25 000 kronor. Under hänvisning till vad departementschefen i motsvarande sammanhang anfört under arméns delfond har han tillstyrkt förslaget men föreslagit, att beloppet för erhållande av en jämn anslagssumma bestämmes till 26 000 kronor. Enligt departementschefen bör det ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om beloppets användning. Hinder syntes därvid icke böra möta att utnyttja detsamma även för bestridande av uppkommande kostnader för smärre kompletteringar av flygvapnets fastighetsbestånd.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har flygförvaltningen äskat särskilda medel för bestridande av kostnader för tvångsinlösen av mark

enligt byggnadslagen. Dylig tvångsinlösen har inom flygförvaltningens verksamhetsområde förekommit i ett antal fall, varvid kostnaderna — i brist på andra tillgängliga medel — bestritts från anslag för markförvärv till flygfält. Detta förfarande har departementschefen ansett vara mindre lämpligt. De tvångsinlösta fastigheterna äro icke vid förvärvet erforderliga för flygfälten och kunna endast undantagsvis beräknas bli det i framtiden. Då de för markförvärv till flygfält avsedda anslagen icke äro beräknade med hänsyn till förevarande extra belastning, har det syntts departementschefen lämpligast att för ändamålet i fråga beräkna särskilda medel under delposten till oförutsedda utgifter. Departementschefen har förordat, att posten för ändamålet uppräknas med 25 000 kronor.

För oförutsedda utgifter för markförvärv har alltså beräknats ett belopp av (26 000 + 25 000 =) 51 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för här avsedda markförvärv skulle enligt departementschefens beräkningar alltså uppgå till (500 000 + 20 000 + 9 000 + 51 000 =) 580 000 kronor.

Utskottet har funnit sig kunna tillstyrka de förslag till markförvärv, som Kungl. Maj:t nu framlagt, och har icke funnit anledning till erinran mot verkställda beräkningar av kostnaderna härför.

Utskottet anser sig vidare böra tillstyrka, att medel till oförutsedda utgifter för markförvärv anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Vad departementschefen anfört i fråga om användningen av ifrågavarande medel föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 580 000 kronor.

STATENS UTLÅNINGSFONDER.

6:o) **Värnpliktslånefonden.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 45) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1951/52 beräkna ett investeringsanslag av 150 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 109 (punkt 8, s. 34—39) föreslagit riksdagen att dels besluta, att bestämmelserna angående värnpliktslån skola ändras i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 16 mars 1951 anförts, dels ock till Värnpliktslånefonden för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *Dahlgren* väckt motion (II: 502) hemställt, att riksdagen måtte dels avslå de förändringar i direktiven, om vilka Kungl. Maj:t under förevarande punkt hemställt, dels ock till Värnpliktslånefonden för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen.

Värnpliktslån kunna enligt nu gällande bestämmelser utgivas dels till manskap, som under viss längre tid innehaft fast anställning på stat, dels till manskap, som helt eller delvis undergått befälsutbildning, dels ock, alltsedan år 1947, till under militärtjänstgöring skadade. Lånen beviljas med lägst 200 och högst 5 000 kronor. De äro räntefria och må utlämnas utan säkerhet. De skola vara helt återbetalda senast inom tio år efter beviljandet. Värnpliktslånefonden, från vilken dessa lån utgå, har hittills tillförts investeringsanslag om sammanlagt 2,1 miljoner kronor. Då lånen äro räntefria, finansieras tillskotten till värnpliktslånefonden helt med anlåtande av på driftbudgeten anvisade avskrivningsanslag, vilkas sammanlagda belopp sålunda uppgår till 2,1 miljoner kronor.

I syfte att i görligaste mån söka nedbringa statsutgifterna har 1950 års besparingsutredning föreslagit avveckling av ifrågavarande låneverksamhet efter utgången av innevarande budgetår. Förslaget har avstyrkts av samtliga remissmyndigheter utom statskontoret. Även departementschefen har ansett övertygande skäl tala för att bibehålla lånemöjligheterna för här avsedda personalkategorier.

Vad först angår kategorin befälsutbildade värnpliktiga har departementschefen erinrat om att övergång nu skedde från ett system innefattande bland annat tvångsuttagning av vissa värnpliktiga för officersutbildning till ett system med frivillig uttagning. Den ekonomiska compensation, som bland annat i form av värnpliktslån lämnas dessa värnpliktiga, hade därigenom fått ökad betydelse. Det måste under sådana förhållanden ifrågasättas, om det kunde vara välbetänkt att, innan någon tids erfarenheter vunnits beträffande det nya systemets verkningar, reducera denna compensation. Även i fråga om det fast anställda manskapet gjorde sig rekryteringssynpunkter med styrka gällande. Därtill komme, att ett slopande av lånemöjligheten för dessa personalkategorier säkerligen skulle uppfattas som ett löftesbrott från statsmakternas sida. Vad slutligen anginge den tredje kategori som kunde erhålla värnpliktslån, under militärtjänstgöring skadade, syntes ett borttagande av lånemöjligheten komma att föranleda ökat behov av omskolning eller förbättrade förmåner i övrigt. Det syntes allmänt kunna sägas, att de besparingar, som uppkomme genom slopande

av värnpliktslånen, i åtskilliga fall komme att motsvaras av ofrånkomliga utgiftsökningar för andra former av bidrag från statens sida.

Ehuru vederbörande myndigheter enligt departementschefens mening redan nu iakttaga återhållsamhet vid beviljandet av värnpliktslån, har departementschefen dock av besparingsskäl tillstyrkt ett från vissa håll framfört förslag att ytterligare skärpa behovsprövningen i de särskilda fallen. Av samma skäl har departementschefen föreslagit, att den nuvarande räntefriheten slopas. Härvid syntes det emellertid med hänsyn till tidigare lämnade utfästelser rörande räntefrihet bli nödvändigt med vissa övergångsbestämmelser. Det har syntes departementschefen få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter härutinnan.

Departementschefen har föreslagit, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag för här avsett ändamål av 200 000 kronor, innebärande i förhållande till innevarande budgetår en anslagsminskning med 200 000 kronor.

Utskottet. Även utskottet finner skäl tala för att den ifrågavarande låneverksamheten bibehålles. I syfte emellertid att begränsa statens utgifter för värnpliktslån synes utskottet en strängare behovsgranskning möjlig. Utskottet kan därför tillstyrka departementschefens förslag i denna del. Där emot ifrågasätter utskottet lämpligheten av att såsom departementschefen föreslagit nu slopa räntefriheten för lånen. Det må här framhållas, att åtgärd i dylikt syfte avstyrkts av samtliga i ärendet hörda myndigheter utom statskontoret, som dock varit inne på tanken att endast begränsa räntefriheten. Enligt vad utskottet under hand inhämtat skulle de faktiska besparingar för statsverket, som kunde vara att vinna genom ett borttagande av räntefriheten, i varje fall under de närmaste åren bliva mycket obetydliga. Vidare må erinras om arbetsmarknadsstyrelsens uttalande, att värnpliktslånen utgjorde ett led i de olika åtgärder, som vidtagits i syfte att säkerställa försvarets manskapsrekrytering och den frivilliga befälsutbildningen, ävensom att desamma vore en värdefull supplerande form för samhälleligt stöd åt militärskadade. Det kan därför enligt utskottets mening befaras, att ett slopande av räntefriheten kan komma att oförmånligt inverka på rekryteringen av manskapsbeställningarna, vilket skulle vara särskilt menligt, då, enligt vad chefen för försvarsstaben i sitt yttrande i ärendet framhållit, antalet sökande till dessa beställningar för närvarande är otillräckligt. Den rådande bristen på värnpliktigt befäl talar också enligt utskottets mening för att man icke alltför mycket kringskär lånemöjligheterna. Det är alltså främst med hänsyn till värnpliktslånen betydelse ur rekryteringssynpunkt, som utskottet icke nu kan tillråda riksdagen att borttaga den hittillsvarande räntefriheten beträffande värnpliktslånen. Utskottet avstyrker alltså departementschefens förslag i denna del. Härigenom torde i anslutning till

vad utskottet i det föregående anfört någon uppräknig av anslaget i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag icke bliva erforderlig.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 502

a) besluta, att bestämmelserna angående värnpliktslån skola ändras i enlighet med vad utskottet anfört;

b) till *Värnpliktslånefonden* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

UPPSKJUTNA FRÅGOR.

7:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande i fråga om nedannämnda av Kungl. Maj:t under följande punkter framställda förslag, nämligen

punkten 4: Ombyggnad av vissa kaserner vid Södra skånska infanteriregementet samt

punkten 5: Centralsjukhus för Bodens garnison m. m.;

vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 27 april 1951.

På statsutskottets vägnar:

Karl Ward

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Gränebo, Manner-skantz, Ohlon, Leander, Heiding, Gillström, Sundelin, Näsström, Rosenberg, Einar Persson, Birger Andersson, Bergman, Karl Johan Olsson och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Wallentheim, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Ståhl, Åkerström, Kyling, fröken Elmén, herrar Onsjö, Andersson i Munkaljungby, Birke och Gustafsson i Stockholm.